

«For kropp og sjel»

- en strategiplan for kultur,
idrett og friluftsliv i Lier
2017-25

Innholdsfortegnelse

Vedtak – kommer!	s. 2
1. Innledning	s. 3
2. Planoversikt og sammenhenger	s. 4
3. Status og utfordringer	s. 5
4. Strategier og samhandlingsmål	s. 13
5. Prioriterte områder for videre utvikling	s. 14
6. Oppfølgingstiltak	s. 17
Vedlegg:	
• Sammenhenger mellom planer	s. 18
• Utskrift av kommunestyresak - kommer	s. 21
Foreløpige utdrag med forrige vedtak og oppfølging	

Ledig side:

Kommunestyrets vedtak (desember 2017)

UTKAST

1. Innledning

«For kropp og sjel – en melding om kultur, idrett og friluftsliv i Lier 2013-2025» ble vedtatt av kommunestyret 12. november 2013. Hele meldingen kan leses på www.lier.kommune.no, og selve vedtaket er gjengitt under i skravur og rammer knyttet til de ulike kapitlene. Meldingen benyttes aktivt og følges opp bl.a. med årlige dialogmøter mellom foreningsliv, administrasjon og folkevalgte. Det lages oppfølgings-rapporter i forkant av handlingsprogrambehandlingen med siste års tiltak, ny status og forslag til prioriteringer for kommende år.

Oppdatering/rullering 2017

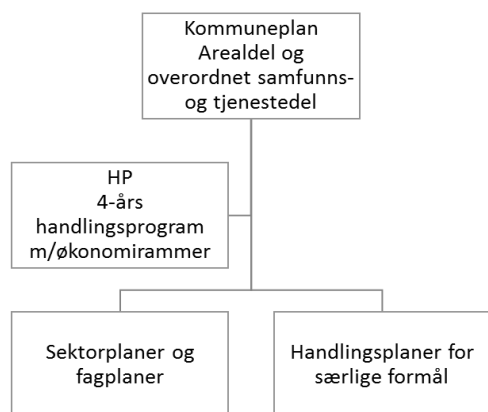
Etter tre års-oppsummeringer (2014-16) ble det i desember 2016 bestilt en bredere oppdatering/rullering i 2017. Den opprinnelige kulturstrategien ble bestilt og levert med tittelen «melding», men ble behandlet og blir brukt som en plan. Ordbruken er derfor foreslått endret ved denne oppdateringen, som ikke er lagt opp som en ny og fullstendig planprosess, men har konsentrert seg om å foreslå endringer der dette er naturlig ettersom mange av de opprinnelige prioriteringene er fulgt opp og vi i dag ser behov for noen nye vinklinger og fokus.

Det ble i desember 2016 også bedt om bedre samordning og tydeligere sammenhenger mellom ulike kommunale planer, med særlig ønske om å knytte Kommunal plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet bedre sammen med For kropp og sjel. I eget vedlegg til planen ligger nå en oversikt over sammenhengen mellom planer. For å sikre bedre planstruktur har rådmannen holdt fast på at For kropp og sjel skal være en rent strategisk plan for hele kulturfeltet. Kommunal plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet har blitt strammet opp til å bli en ren anleggsplan, og andre deler av tidligere kommunal plan er innarbeidet tydeligere i For kropp og sjel.

2. Planoversikt og sammenhenger

Lier kommune har mange planer og forholder seg til mange lover og sentrale føringer.

Hvis vi holder oss til de lokale planene, kan følgende oversikt gi et bilde av nivåer og sammenhenger:

På kulturområdet er For kropp og sjel den overordnede strategiske sektorplanen, mens det i tillegg finnes flere fag- og temaplaner og mer konkrete handlingsplaner, bl.a. Anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, Temaplan for vern og bruk av fysiske kulturminner og kulturmiljøer og Frivillighetspolitikken. Rammeplan for kulturskolen er også lokalt vedtatt.

Kommuneplanen og handlingsprogrammet og andre kommunale føringer

I gjeldende kommuneplan er «Grønne Lier – for alle innbyggere» visjonen, og denne visjonen skal ligge til grunn for kommunens arbeid med å bidra til «det gode liv for alle, natur og kultur som ressurs og langsiktig miljøutvikling.»

Handlingsprogrammet fastsetter hovedprioriteringer, mål og ressursrammer for fireårsperioder. I handlingsprogrammet for 2018-21 er følgende foreslått som hovedprioriteringer (videreutviklet fra prioriteringene i 2017-20):

- Lier kommune skal fremme god livsmestring og trivsel for alle innbyggerne
- Lier kommune skal arbeide aktivt for å nå målet om å bli en klimanøytral kommune innen 2030
- Lier kommune skal sikre god dialog med innbyggerne, brukere og medarbeidere gjennom bruk av smarte digitale løsninger i hele kommuneorganisasjonen

Disse kommunale visjonene og hovedprioriteringene bygger også kulturstrategien og kulturprioriteringene på. Andre kommunale føringer som har betydning for prioriteringer innenfor kultur, idrett og friluftsliv er knyttet til folkehelse, fattigdom og integrering. Kulturens mulighet til identitetsbygging og fokusering på ulike utviklingsplaner som næringspolitikk, områdeutvikling mm. gir også aktuelle utgangspunkter for kulturprioriteringer og tiltak.

- Se mer om behov for og sammenhenger mellom planer mm i eget vedlegg.

3. Status og utfordringer

3.1 Befolkningssituasjonen og prognoser framover

Lier kommune hadde ved 1. kvartal 2017 ca 25.800 innbyggere. Det bor i dag ca 5.200 innbyggere med innvandrerbakgrunn i Lier (innvandrere eller norskfødt av innvandrerforeldre), dvs. ca 20% av innbyggerne har slik bakgrunn. Ved ren framskrivning tilsier SSBs prognoser at vi i 2030 har en befolkning på ca 31.000 og i 2040 på ca 34.200. Dette inkluderer ikke de planlagte nye boligområdene bl.a. i fjordbyen på Lierstranda og på Gullaughalvøya der det kan komme til å bo til sammen 20-30.000 nye liunger.

Liungenes behov for og forventninger til kommunale tjenester og tilgang til anlegg er derved stort og raskt økende. Dette gir utfordringer også til kulturtjenestene, både mht. planlegging, prioriteringer og utviklingsarbeid.

3.2 Anleggssituasjonen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Anleggssituasjonen i Lier er rimelig godt kartlagt de siste årene. Alle kommunale utendørsanlegg inkl. idrettsanlegg, nærmiljøanlegg og friområder er registrert i en egen database, friluftsområdene er under kartlegging og verdivurdering med sikte bl.a. på å gi et godt grunnlag for ny kommuneplan, og vi har mange gode kommunale bygg for kultur og idrettsformål.

Når det gjelder anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, så prioriteres nyanlegg og utbedringer via «Anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet», med årlige prosjektprioriteringer både for spillemiddelsøknader og mht. kommunale anleggsmidler. Selv om vi har fått flere nye idrettshaller de siste årene så viser både søknader om tilgang til lokaler, anbefalte dekningskrav for ulike idrettsformål fra bl.a. håndballforbundet og fotballforbundet og sammenligninger med andre kommuner at Lier fortsatt har behov for flere haller allerede med dagens befolkning. Flere anlegg trenger også oppgradering/rehabilitering som fortsatt bruk, noen også nye grep for mer miljøvennlig drift.

Det vil viktig å sikre en riktig balanse mellom idrettsanlegg og anlegg for friluftsliv, og å ha et nødvendig fokus på driftseffektene av flere anlegg. Forslag til mål og tiltak på dette området har det vært jobbet med i prosessen rundt anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet som også gir en statusoversikt over eksisterende anlegg.

Lier kommune undertegnet våren 2017 en intensjonsavtale om interkommunalt helårs ski-idrettsanlegg i Leirdalen ved motorsenteret. Arealene som er skissert i en foreløpig forprosjektrapport, krever avklaring i kommende kommuneplanprosess, men vil i så fall ligge gunstig til mht. sambruk av infrastruktur med motorsenteret og en gunstig adkomstmulighet for de samarbeidende kommuner, idrettsråd og idrettslag. Anlegget planlegges videre i regi av idrettsrådene i Asker, Røyken og Lier.

Drift av uteanleggene våre er stadig mer krevende, både fordi vi får flere og mer komplekse anlegg og fordi nye og miljøvennligere driftsmåter (bl.a. av kunstgressbaner og mht. alternativer til kjemisk sprøyting) ofte krever mer arbeidstid og spesiell tilrettelegging. En del driftsoppgaver har også over tid blitt nedprioritert pga stram bemanningssituasjon, bl.a. hogst, rydding og mindre nyanlegg. Utfordringene er store pga knapp

kapasitet til driftsoppgavene, men også lite kapasitet til utviklingsprosjekter knyttet til anleggene. Forventninger og etterspørsel fra innbyggerne våre er samtidig økende, både mht. idrettsanlegg og friluftslivstilrettelegging. Ofte er grunneieravklaringer nødvendige og tidkrevende, og kommunens rolle og muligheter er avhengig av både avtaler og ressurser til prosess og gjennomføring.

Utviklingen ved Eiksetra vil ha en naturlig prioritet de kommende årene jfr. også anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder skal fullføres i løpet av kommende år. Dette skal resultere i kartlag/temakart med informasjon som skal samle kunnskap om friluftsområdene og bedre planlegging og saksbehandling i alle landets kommuner.

3.3 Bygg- og anleggssituasjonen for øvrig

Når det gjelder kulturlokaler så har kommunen selv Lier kulturscene som særlig tilrettelagt arena. På noen skoler finnes også brukbare aulaer, torg og flerbruksrom som kan egne seg til og brukes som enklere kulturlokaler. Der slike ikke finnes på skolen, brukes også haller og gymsaler i noen grad til slike formål. I tillegg brukes særlig hovedbiblioteket, kirkene våre, Haugestad, samt enkelte av samfunnshusene og noen private lokaler til kulturlokaler og møterom.

Det er imidlertid flere utfordringer knyttet til kapasitet og driftsløsninger for kulturarenaene i Lier. Driftskapasiteten ved Lier kulturscene tillater ikke flere arrangementer uten økte driftsrammer, og biblioteket og kulturskolen har ikke verken plass eller kapasitet til større vekst i tjenestetilbud eller brukergrupper. Flere lokaler som brukes til kulturformål mangler fortsatt tilfredsstillende akustikk, teknisk tilrettelegging, utstyr og møblering i forhold til de forventninger og behov som finnes. Med økende befolkning må kapasitet og tilgjengelighet til kulturarenaer økes både mht. flere eller større arenaer og tilhørende drift, på samme måte som det er innarbeidet praksis å sikre arenaer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

Utvidet tilgang til kommunale flerbrukslokaler er en måte å møte eksisterende etterspørsel etter lokaler på jfr. nylig framlagt sak, men krever også økte driftsmidler forutsatt at tilbudet fortsatt skal være gratis eller sterkt subsidiert som en del av frivillighetspolitikken. Samtidig krever tilrettelegging for utleie også administrativ oppfølging og koordinering av oppgaver, selv om vi har digital booking.

3.4 Aktiviteter og tilbud

Kultur, idrett og friluftslivstilbudene i Lier er omfattende og allsidige, og i stadig utvikling. Kommunens tre kulturvirksomheter Lier bibliotek, Lier kulturskole og Kultur og fritid, leverer et bredt tjenestetilbud. Det finnes også et rikt tilbud og gjøres mye lokalt arbeid av den lokale frivilligheten i foreningsliv og via enkeltpersoners engasjement. Og det er til dels mye samarbeid, tilrettelegging og fellesprosjekter der både kommune og frivillighet sammen sikrer gode tilbud. Helt stikkordsmessig og nedstrippet kan status beskrives slik:

- **Lier bibliotek**

er hjemlet i Bibliotekloven, og har hovedbibliotek i Lierbyen og filial på Tranby. Det tradisjonelle bibliotektilbudet har de siste årene blitt betydelig utvidet med flere arrangementer og en videreutvikling

som en møteplass for alle. Hovedbiblioteket har fått eget drivhus som driftes i samarbeid med lokale gartnere. Bibliotekets digitale tilbud har økt både mht. digitale utlån og mht. informasjonskanaler.

Økt tilgang til bibliotektenestene har vært prioritert. Bibliotek i butikk er etablert i Sylling. Meråpent bibliotek er under etablering og vil sikre at biblioteket vil være tilgjengelig kl 7-23 hver dag, 365 dager i året, dvs. også utenom den betjente åpningstiden som ikke endres.

Fortsatt har vi ikke fått realisert målet om bibliotektilbudet ned til gateplan i Lierbyen. Dette er sterkt ønsket, og bør jobbes videre med.

Utfordringene ellers ligger i å styrke bibliotekets mediesamling, dvs. gi rom for økt innkjøp av bøker, lydbøker, språkkurs, film, aviser, tidsskrifter og andre medier som siden 2001 har blitt gradvis redusert, samt sikre økt oppslutning om bibliotekets arrangementer.

- **Lier kulturskole**

er hjemlet/forankret i Opplæringsloven, Læreplanverket K06 og rammeplanen «Mangfold og fordypning» som krever læreplaner og tilbud på tre nivåer: Grunnprogram, kjerneprogram og talentprogram. Kulturskolen har pr høsten 2017 677 elever. Det gis undervisning på 15 instrumenter i tillegg til sang, musikkterapi, visuell kunst, teater, dans, kor, ensemblespill og kurs i musikkteori og hørelære.

Kulturskolen har et omfattende program som også omfatter mange arrangementer og arrangementsdeltakelser. En opptelling i 2016 viser deltakelse på ca 40 store eller mindre arrangementer, hvorav de største er Kulturskoleuka i egen regi med mange arrangementer, og UKM lokalmønstring også over flere dager.

Kulturskolen administrerer også konserttilbudet Den kulturelle spaserstokk som i 2016 sikret 40 konserter/kulturbesøk til institusjoner og seniorsentre i kommunen, samt støtte til kulturutflukter/arrangementer i regi av Fosshagen, Liertun og Pensjonistforeningen.

Utfordringene til kulturskolen er bl.a.:

- Å kunne gi plass til alle barn og unge som melder sin interesse for å starte et lengre læringsløp.
- At alle lærerne er ansatt i deltidsstillinger hos flere arbeidsgivere, noe som gjør samhandling, utviklingsarbeid og undervisningsplanlegging vanskelig.
- Mangel på oppdatert digitalt verktøy til undervisningen.

Kulturskolen ønsker også å kunne tilby flere lavterskeltilbud ifht. integrering og deltakelse for flere, også innvandrere og for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Det er viktig å holde elevavgiften på et moderat nivå slik at alle skal ha mulighet til å benytte tilbudet, ikke bare barn og unge fra høyinntektsfamilier eller familier som kvalifiserer til friplass.

- **Lier kulturscene**

har siden åpningen i september 2015 etablert seg som en aktiv og godt fungerende arena for både lokalt kulturliv og for publikumsopplevelser mer generelt. En driftsskisse ble laget allerede sommeren 2014 og

det ble ansatt daglig leder og teknisk sjef i hver sin 50% stilling fra tidlig i 2015. Visjonen for kulturscenen er å underholde, utfordre og utvikle publikum og sceneaktører. Og etter to år er det lagt et godt grunnlag for videre drift og utvikling. Tall fra 2016 viser 44 åpne publikumsarrangementer, 14 av dem var gratisforestillinger og 27 med lokale aktører på scenen. 19 arrangementer var i regi av kulturscenen og 25 i regi av lokale aktører ellers. 214 dager var det aktivitet på kulturscene. 5110 billetter ble solgt – i snitt 170 pr arrangement med billettsalg, og samlet 10132 publikummere ble registrert. Kulturscenen har hittil holdt seg innenfor den økonomiske driftsrammen som er satt på netto ca 1 million, som i hovedsak dekker lønn.

Utfordringene framover er å styrke markedsføringen og den arrangementsgjennomførende kapasiteten for å opprettholde og videreutvikle tilbudet. Vi ser et potensial i å øke antall besøk og billettsalg uten å øke antall arrangementer. Økt antall arrangementer krever ytterligere økt kapasitet.

- **BUA Lier – alle med**

BUA Lier ble etablert i desember 2016, og har pr september 2017 mer enn 500 aktive lånere og har hatt et utlån på mer enn 2000. Utlåns-stasjonen er plassert i kjøpte kontainerbygg ved Hegg gamle skole, og det er kjøpt inn nytt og variert utstyr til både sommer- og vinteraktiviteter.

I Lier valgte vi å la BUA bli mer enn en utlånsbase. Hos oss omfatter BUA både utlån og aktiviteter. Allerede fra høsten 2016 etablerte vi Åpen hall som et lavterskeltilbud ved fire skoler, i samarbeid med Frisklivssentralen, flyktning-tjenesten og flere idrettslag, der alle stiller med folk til aktivitetene, et tilbud like etter skoletid. Fra 2017 har vi supplert med flere aktivitetsdager der vi bruker utstyr fra BUA og samarbeider med ulike medarrangører avhengig av innholdet for dagene. Alle tilbud er gratis å delta på.

I frivillighetspolitikk-saken fra vinteren 2017 ble det trukket fram flere områder for økt samhandling bl.a. lavterskeltilbud for barn og unge og inkludering og deltakelse for flyktninger og innvandrere. Dette er foreløpig fulgt opp først og fremst via de nevnte BUA-aktivitetene. En nødvendig forutsetning for godt samarbeid er at kommunen setter av ressurser til koordinering og oppfølging, og Kultur og fritid har derfor en egen kontaktperson for dette samarbeidet.

Etter oppstart høsten 2016 der vi hadde bredt fokus på å få flest mulig interesserte, har tilbudet fra høsten 2017 lagt mer vekt på ungdom – i tillegg til bredden. "BUA Aktiv" skal utvikle gode arrangementer og verksteder med ungdom og frivillige lag og foreninger som alternative/supplerende mestringsarenaer for ungdom. Vi samarbeider med NAV og hjelpetjenestene om å finne ungdommene, og har som utgangspunkt at alle har ressurser som kan brukes til positiv aktivitet og utvikling. Unge arbeidssøkende skal bl.a. sammen med en ansatt kunne holde alt utstyret til BUA vedlike.

Utfordringene framover er å øke antall brukere, utlån og deltakere og å utvikle tilbudene videre for å sikre at tilbudet er relevant og blir brukt av flest mulig og særlig dem som ellers ikke deltar i så mange aktiviteter og tilbud.

En annen praktisk utfordring er lokaliteter. Containerbygget er midlertidig og BUA er tenkt inn i annekset når de som bruker det i dag får et nytt lokale. Containerne står lovlig der kun ut november 2018.

- **Ungdomstilbud**

Utover arbeidet med BUA er det kommunale ungdomsarbeidet i dag i stor grad konsentrert rundt Hegg gamle skole og Lier musikkverksted. Vi har rustet opp Hegg gamle skole bygningsmessig – utvendig både med nytt tak, større synlighet ved lyssetting av hovedbygningen og en fargerik vegg på annekset, og innvendig med opprusting av toaletter og trappeløp, innredning av bruksrom og utstyrskjøp. Vi har også utviklet tilbudet på Hegg gamle skole videre med økte ressurser og mer samarbeid og deltakelse fra ungdom og med andre aktører. De siste årene har ca 100 ungdommer vært faste deltakere ved Lier musikkverksted og i tillegg brukes huset av mange som et sosialt møtested.

Lier kommune har de siste to årene fått finansiert flere prosjekter via statlige tilskudd til tiltak rettet mot barnefattigdom med målsetting om å utvikle gode modeller for samarbeid mellom kommunale tjenester og det frivillige og å sikre flere barn og unge mulighet for å delta i ulike aktiviteter. Vi er fra høsten 2016 aktive bidragsytere inn i Ungdomshjelpa, har avsatt øremerkede kommunale tilskuddsrammer og søkt statlige fattigdomsmidler og andre utviklingsmidler, og kan derved sikre at alle skal kunne delta og være med på aktiviteter selv om det finnes økonomiske eller helsemessige utfordringer. Det er bra at det finnes mange tilskuddsordninger å søke på. Utfordringen ligger i hva vi gjør når tilskudd bortfaller.

- **Tilrettelagte kultur- og fritidstilbud**

Kulturtjenestene har ansvar for at alle innbyggere kan få tilgang til åpne og tilrettelagte tilbud. Biblioteket har bl.a. bøker og medier på flere språk, inkl. blindeskrift og lydbøker. Kulturskolen har bl.a. musikkterapi som et tilbud. Kultur og fritid har Torsdagsklubben, andre faste aktivitetstilbud og enkeltarrangementer for mennesker med bistandsbehov, og har også overtatt ansvaret for det musikalske tilbudet for Liunggjengen fra høsten 2017.

Utfordringene knyttet til Liunggjengen er at denne gruppen blir også eldre, og de slutter ikke i fritidstilbud på lik linje som barn og unge uten tilretteleggingsbehov. Torsdagsklubben er over 25 år gammel, og mange av deltakerne har vært der like lenge. Det er derfor behov for å se på nye liknende musikalsk fritidstilbud for den yngre gruppen. Et slikt tilbud vil evt. kunne organiseres under kulturskolen, men dette er ressurskrevende og forutsetter økte rammer.

- **Tilrettelegging for og samarbeid med frivillige**

Det finnes en omfattende foreningsdrift og frivillig innsats i Lier! Denne utgjør et selvstendig og sterkt grunnlag for gode og allsidige aktivitets- og engasjementstilbud i Lier, er et nødvendig supplement til offentlige og private/kommersielle tilbud og er et viktig utgangspunkt for samarbeid og samskaping mellom aktører med samme mål og ønsker om utvikling av anlegg og aktiviteter i Lier.

Lier kommune vedtok i mars 2017 en frivillighetspolitisk plattform og styrket samhandlingen med foreningslivet, bl.a. med faste dialogmøter hver høst og ellers etter behov. Vi har i løpet av de siste årene oppdatert vår avtale med Lier idrettsråd og inngått flere nye samarbeidsavtaler knyttet til aktiviteter (bl.a. BUA åpen hall og ulike aktivitetsdager).

Utfordringene mht. tilrettelegging og samarbeid med foreninger og frivillige er mangesidige: Foreninger og lag trenger i økende grad enkel tilgang til anlegg for aktivitet. Tilskuddsordninger og dialog må videreføres og videreutvikles. Samarbeidsavtaler må videreføres, videreutvikles og etableres på flere

områder. I hht. frivillighetspolitikk-saken ligger det utfordringer i å etablere nye samarbeidsrelasjoner mellom foreninger/frivillige og flere kommunale virksomheter som i dag ikke har slike relasjoner og der dette er ønskelig. En enkel kartlegging av de kommunale virksomheters samarbeid/kontakt med frivillige høsten 2017, viser at minst 15 virksomheter (dvs. ca 1/3) sier de har samarbeid med frivillige på en eller annen måte. Samarbeid kan gi merverdier for begge parter, men krever også at det settes av ressurser til samarbeidet fra begge parter side. Dette kan gi utfordringer i en tidsknapp hverdag.

Samarbeidet mellom idretten og skole/SFO er foreløpig lite utviklet, men høsten 2017 ble det etablert kontakt mellom Lier idrettsråd og Buskerud idrettskrets og kommunen om et forpliktende samarbeid knyttet til daglig fysisk aktivitet ved skolene, og dette vil kunne bli vurdert nærmere i fht. bl.a. SAL-tilbudet i skolene og Åpen hall-samarbeidene via BUA/kultur og fritid.

- **Friluftslivstilrettelegging**

Lier kommune har alltid satt friluftslivstilretteleggingen høyt, men har de siste årene også satset mer målrettet på friluftslivet både mht. administrativ kapasitet, anleggsopprustinger og anleggsdrift og brede aktiviteter. Lier ble Årets friluftslivskommune i 2015, og er «regjerende friluftslivskommune» til evt. ny pris deles ut. Nytt Friluftslivets år planlegges i 2025.

Det er en gledelig økt interesse for friluftsliv i Lier som mange andre steder. Flere benytter seg i dag av friluftslivsmulighetene som finnes. Friluftslivsorganisasjonene er i vekst. Betydningen av god planlegging og oversikt skjerpes.

Vi har de siste årene skiltet og merket en rekke turstier i samarbeid med friluftslivsorganisasjonene som del av det nasjonale turskiltprosjektet. Vi har regulert Eiksetra-området og startet oppgraderinger her og har opprustet flere friområder. Det er innført et tilskudd på kr 200.000 til aktivitetsdrift på Eiksetra fra 2017 for å sikre økt aktivitet for skoler, foreninger og allmenheten her. Deler av aktivitetstilbudene for skolene blir del av prosjekt Sunne Aktive Liunger (SAL). Vi har tre turtellere utplassert for å registrere bruken av våre turområder, og tellingene kan også følges av publikum på www.lieropplevelser.no som ble etablert i 2014.

Utfordringen er å videreføre dette brede engasjementet framover og også ytterligere øke oppslutning om og bruk av friluftslivsmulighetene, som viktig del av Liers identitet og også som viktig bidrag til god folkehelse og trivsel.

- **Kulturarv/kulturminner**

Kulturarv-arbeidet er særlig prioritert i den vedtatte kulturstrategien. Vi har i 2015 fått vedtatt en temaplan for bruk og vern av fysiske kulturminner og kulturmiljøer med egen handlingsplan, og oppfølgingen er i gang. Det er funnet et stort helleristningsfelt i Lier som nå utredes for bedre sikring og tilgjengeliggjøring.

Det er fra 2017 satt av noe økte rammer til kulturvernprosjekter (2017-18) og St.Hallvardmarkeringer. For 2017 ble det vedtatt å sikre gravminner for kr 200.000 av kr 300.000 til kulturvernprosjektmidlene. St. Hallvardmarkeringen i mai i regi av kirken fikk tilskudd, og i tillegg ble St.Hallvards verdier brukt under en vandreforestilling i september og dette arrangementet ble derved en utprøving av supplerende tiltak

for å synliggjøre arven etter St.Hallvard. Lier kommune utreder høsten 2017 mulig kommunal medvirkning for å sikre Haugstua og samlingen som nå bygges opp knyttet til historien om Thorleif Haug.

Det årlige tilskuddet til Lier Bygdetun ble redusert med kr 200.000 fra 2015, og ligger pr 2017 på kr 860.000. Egenfinansiering via bl.a. inngangspenger til Eplefestivalen, der kommunen er en aktiv medarrangør, har delvis kompensert for dette. Samarbeidet med bygdetunet omfatter også faste undervisningstilbud for skolene og ferietilbudet Tidsreisen.

Vi har foreløpig ikke jobbet videre med muligheter for å flytte Lars Sørums samlinger til bygdetunet, men dette er fortsatt vurdert som et langsiktig fornuftig mål. Det krever imidlertid bl.a. både nærmere utredning og nybygg, noe som har en kostnad.

Utfordringene på kulturarvområdet er mangesidige. De fleste kulturminner eies privat og er avhengige av privat vilje og evne til å ivareta vern og eventuelle opprydninger og åpne for mulig bruk eller tilgjengelighet. Kommunens rolle og mulighetsrom er knyttet til saksbehandling og planforvaltning, samt ulike formidlingstiltak og evt. samarbeidsprosjekter bl.a. knyttet til skilting, brosjyrer, arrangementer, undervisnings-opplegg, nettinformasjon, rydding, sikring av tilgjengelighet mm. Mange ønsker og forslag finnes på dette området, men alle krever ressurser for gjennomføring.

- **Andre tjenester**

Kulturvirksomhetene bidrar med tjenester over et bredt spekter. Koordineringen av Den kulturelle skolesekken i Lier, sikrer alle barn i grunnskolen kulturopplevelser, kompetanse og skoleaktiviteter innenfor kunst og kulturfag, og koordineres via Kultur og fritid. Kultur og fritid sikrer også kunst i offentlige rom/kunstnerisk utsmykking av kommunale bygg pt ved 1% av entreprisekostnaden til integrert utsmykking/kunst. Bruk av kunst som identitetsbygger og for positiv oppmerksomhet vedr. områdeutvikling er et potensial som kan tas i bruk i større grad framover.

Kulturvirksomhetene ser stor nytteverdi knyttet til digitale løsninger for mange oppgaver. Det er viktig at viktig informasjon og alle søknadsmuligheter er lett tilgjengelig døgnet rundt (24-7) på relevante nettsider. Vi har tatt i bruk langt flere digitale kommunikasjonsflater, både nettsider og sosiale medier som brukes aktivt i formidling og kommunikasjon. Vi bruker film og bilder aktivt i vår kommunikasjon. Vi må stadig være aktivt med i den utviklingen som pågår for å være synlige og treffe vårt publikum og våre brukere. Digital kommunikasjon er effektivt, men også tidkrevende og utfordrende. Og må fortsatt i stor grad suppleres med både trykte medier og den direkte ansikt-til-ansikt-kontakten.

Kulturvirksomhetene, og da særlig Kultur og fritid, har omfattende plan- og saksbehandlingsoppgaver overfor kommuneledelsen politisk og administrativt. Dette krever både kapasitet og kompetanse, og må sikres i tillegg til den utadrettede tjenesteproduksjonen og de grunnleggende administrative driftsoppgavene. Det oppleves tidvis en underkapasitet ifht. dette.

3.5 Utfordringer og hovedmål i handlingsprogrammet for 2018-2021

For kommende fireårsperiode er to av de overordnede hovedprioriteringene knyttet til å «fremme god livsmestring og trivsel for alle innbyggere» og «god dialog med innbyggere... gjennom bruk av smarte digitale løsninger...»

Kulturvirksomhetene i Lier bidrar til at liungene får allsidige tilbud og muligheter til å leve gode liv, og tilrettelegger også for lokalt engasjement og levende lokalsamfunn.

Følgende hovedmål er i handlingsprogrammet satt for kulturområdet:

- Utvikle og drive allsidige kulturaktiviteter og -tilbud av god kvalitet
- Utvikle og drive gode barne- og ungdomstilbud, og sikre at alle skal kunne delta
- Utvikle og drive åpne og aktive arenaer, og øke bruken av disse
- Legge til rette for bedre folkehelse og økt friluftsliv for flere
- Samarbeide med den lokale frivilligheten og andre aktuelle aktører, og bidra til at flere virksomheter i kommunen også gjør det

Hvert år oppdateres en overordnet statusbeskrivelse for Lier kommune med utfordringer og hovedmål for alle tjenesteområder, så disse vil kunne justeres og fornyes årlig framover.

3.6 Nye utfordringer for Lier kommune

En av de utfordringer kommunen står overfor og som også vil forutsette prioritering fra kultursektoren er knyttet til planlagt områdeutvikling. Kommunens utfordring mht. planlagte store utbyggingsområder med tilhørende befolkningsvekst og lokalsamfunnsutvikling, gir kultur, idrett og friluftslivsutfordringer i stort monn. Omformingen og utviklingen vil starte og kreve både planlegging og delvis oppstart i perioden fram mot 2025 som er tidshorisonten for den strategiske planen For kropp og sjel. Dette ble så vidt nevnt i meldingen i 2013. Nå kan det være naturlig å trekke fram mer konkrete mål og tiltak:

- Det må sikres tilstrekkelige anlegg for ulike aktiviteter, gode møteplasser, grønt-drag og nødvendige kommunikasjonsmuligheter. Presset på eksisterende tilbud vil øke, men nye tilbud vil måtte etableres både kapasitetsmessig, men også med nye tilbud.
- Det eksisterende lokalsamfunnet må klare å inkludere og åpne seg for de nye innbyggerne og de endrede områdestrukturane og mulighetene.
- Allerede før områder utbygges skal det skapes medvirkning og positiv interesse, og også dette kan kultursektoren bidra til, og derfor blir også dette en utfordring og mulighet å trekke fram.

Arbeidet med ny kommuneplan er igangsatt, og kultursektoren må bidra og bidrar aktivt inn her. Kommune- og regionreformen fører til endringer rundt oss og derved også nye utfordringer og muligheter for Lier. Det blir bl.a. ekstra viktig å sikre at Lier opprettholder og styrker sin identitet og sine kvaliteter for innbyggere og næringsliv.

4. Strategier og samhandlingsmål for kommende år

Strategien vedtatt i 2013 oppleves i hovedsak fortsatt som et godt grunnlag for videre utvikling, tjenesteprioritering og drift, men er strammet litt opp og styrket noe mht. idrett og anleggsutvikling som ved behandlingen i 2013 nettopp hadde blitt ivaretatt gjennom det som den gangen het Kommunal plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet og ivaretok også de strategiske målene for området. Anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er nå mer konkret mht. handlingsmål og prosjekter for anleggsutvikling. Det foreslås følgende som felles, overordnet strategi for årene som kommer:

Det kulturpolitiske grunnlaget/ strategien for kulturpolitikken i Lier skal være følgende:

- Kulturpolitikken skal bidra til trivsel, tilhørighet, personlig utvikling, rekreasjon og identitet for liungene og bidra til åpne, inkluderende og samskapende lokalsamfunn.
- Kultur, idrett og friluftslivstilbudene og anleggsutvikling for disse aktivitetene skal sikres gjennom kommunale initiativ og tiltak, og gjennom samarbeid med liungene, frivillige, foreninger og næringsliv mm.
- Gode og allsidige kultur, idrett og friluftslivstilbud er viktige forutsetninger for god folkehelse og livsmestring. Bredde i tilbud er viktig, det skal finnes noe for alle. Kulturpolitikken skal tilrettelegge spesielt for å sikre at alle skal kunne delta.
- En hovedprioritering skal være tilbud til barn og unge. Det skal legges vekt på det lokale perspektivet og viktige hverdagstilbud og aktiviteter der folk bor, først og fremst for barn og de minst mobile blant oss. Arenaer for allsidig aktivitet skal prioriteres i tilknytning til skolene som hovedarena.
- Liers kulturarv skal være en annen hovedprioritet. Vern gjennom bruk skal være en bærende tanke. Kulturarven gir oss viktig identitet og forståelse, og representerer verdier vi vil bringe videre til nye generasjoner. Lier Bygdetun skal være Liers hovedpartner for formidling av lokalhistorie og kulturarv.
- Visjonen Grønne Lier skal i kultursammenheng bl.a. kjennes ved allsidig tilrettelegging for friluftsliv og drift av grøntområder, og ved aktiviteter, arrangementer og kulturopplevelser ute i grønne Lier.

I tråd med vedtak både i For kropp og sjel 2013 og frivillighetspolitikken i 2017 er faste samarbeidsmøter mellom folkevalgte, administrasjon og frivillig sektor etablert og gjennomført fra og med høsten 2014. I tillegg kan det gjennomføres særmøter etter fellesrådenes ønsker eller i tilknytning til enkeltsaker. Den nære kontakten med frivilligheten er forutsatt i kulturstrategien og vil derved være tilstrekkelig ivaretatt.

Årlig rapportering i hht planen er etablert som rutine og vil videreføres i forkant av handlingsprogram-behandlingen. Rapporten skal omfatte siste års tiltak, ny status og forslag til prioriteringer for kommende år, der også innspill fra frivillighetsmøtet kan innarbeides.

5. Prioriterte områder og mål for videre satsing

Ut fra de strategiske målene som er satt for kultur, idrett og friluftslivsområdet og de utfordringer og vurderinger som er presentert, foreslås nedenfor følgende områder for prioritering de kommende årene. Det er beskrevet hva som er mål og resultatønsker for hvert område.

5.1 Anlegg som fremmer idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Lier kommune vil sikre tilgjengelige og tilstrekkelige anlegg for allsidige aktiviteter innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i samarbeid med lokale foreninger og andre aktører og innenfor de rammer som finnes.

De konkrete målene, anleggsprosjektene og tiltakene fastsettes via «Anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet», der kommende fireårsperiode er sikret via planen for 2018-22 som behandles parallelt med denne strategiplanen og deretter prioriteres for søknader og gjennomføring årlig.

5.2 Økt bruk av etablerte tilbud

De siste årene har det skjedd en stor utvikling av nye og utvidede kulturtilbud. I årene som kommer vil vi øke bruken av disse for å sikre full effekt. Vi vil gi tilbud til flere innenfor dagens rammer, ikke minst de som i dag ikke deltar noe sted. «Alle skal kunne delta» eller «alle med» er begreper vi bruker om målet om økt deltakelse og inkludering.

Dette gjelder bl.a. bibliotekets arrangements- og aktivitetstilbud, undervisningstilbudene i kulturskolen, besøk på kulturscenen, deltakelse på Lier musikkverksted/ved Hegg gamle skole, BUA-utlån og –aktiviteter, deltakelse på andre åpne arrangementer og tilbud osv.

Utfordringen er å nå ut til flere slik at de blir kjent med tilbudene og få flere til faktisk å benytte dem. Vi har allerede tatt digitale medier aktivt i bruk som supplement til de tradisjonelle kanalene via aviser og oppslag. I perioden som kommer må vi også finne nye måter å nå ut på.

Ofte vil samarbeid med andre aktører føre til både et bredere program og et økt engasjement og eierskap til aktiviteter og tilbud. Dette vil derfor også kunne bidra til økt bruk.

Vi har de siste årene også sett nødvendigheten av målrettet «rekruttering» og mer personlig oppfølging for å få de med lav deltakelse og integrering med inn i ulike aktiviteter, og dette tror vi er nødvendig også i fortsettelsen. Det er imidlertid tidkrevende arbeid og må prioriteres innenfor de ressursrammer som til enhver tid finnes.

5.3 Sterk og synlig frivillighet

Åpenhet, respekt og forståelse, tilrettelegging og tilskudd, samarbeid og samskaping er noen stikkord for kommunens forhold til frivilligheten. Den frivillighetspolitiske plattformen vedtatt i mars 2017 skal være grunnlaget for kommunens forhold, tilrettelegging og samhandling med frivillige. Dette gjelder både folkevalgt nivå og hele kommuneorganisasjonen.

Noen virksomheter har allerede omfattende og tette relasjoner til frivilligheten. I årene som kommer ligger utfordringen i å utvikle tettere samhandling der dette er ønskelig og mulig for flere virksomheter. I frivillighetspolitikk-saken fra vinteren 2017 ble det trukket fram flere områder for økt samhandling: Lavterskeltilbud for barn og unge, inkludering og deltakelse for flyktninger og innvandrere, tilbud til mennesker med spesielle bistandsbehov, tilbud til ensomme, hjelpetrengende eldre og aktiv deltakelse i

samfunnsutviklingsprosjekter. Pr høsten 2017 har vi kommet lengst mht. samarbeid om lavterskeltilbud for barn og unge via BUA.

Tettere samarbeid mellom skoler/SFO og frivilligheten, særlig idrettslagene, var et prioritert område allerede da For kropp og sjel ble vedtatt i 2013. Lier idrettsråd og Buskerud idrettskrets har høsten 2017 tatt initiativ for oppstart av nye prosjekter i Lier på bakgrunn av erfaringer fra andre kommuner og med henvisning til SAL-prioriteringen i kommunen (Sunne Aktive Liunger). Lier må i årene som kommer finne sine egne løsninger tilpasset skolenes behov og de ressursene som finnes lokalt.

5.4 Kulturskolen som lokalt ressurscenter og samarbeidende aktør

Hovedmål for Lier kulturskoles utviklingsarbeid i planperioden er å komme dithen at vi kan faktisk i tråd med vedtaket fattet av GBK mai 2016 drifter kulturskolen i tråd rammeplanen «Mangfold og fordypning»:

- Fordypningsprogram for ekstra interesserte barn og unge videreutvikles til å bli et faglig godt tilbud.
- Utvikle og igangsette breddeprogram som et lavterskeltilbud med fag som vil treffe enda flere barn og ungdommers interesser; nysirkus, kulturskolekaruselltimer på skolene rett etter skoletid med tilbud innen dans, kunst, teater, musikk.
- Utvikling fra deltidsstillinger til heltidsstillinger i kommunen for alle ansatte ved Lier kulturskole.
- Kulturskolen vil være et ressurscenter for integrering og samhandling mellom barn og unge med forskjellige oppvekstvilkår og kulturer. Et naturlig velkomstklasses-tilbud jfr. rammeplanens «mangfoldsmål».
- Kulturskolen bør ha en fullt utviklet tilbudsplan til barn og ungdommer med nedsatt funksjonsevne på lik linje med alle andre barn og ungdommer. Dette gjelder korpsundervisning, bandundervisning, dans, teater og visuelle kunsthøgskole.
- Et viktig mål for videre satsing er å holde elevavgiften/egenandelen for kulturskoleplass nede slik at kulturskolens tilbud er reelle også for familier som er i mellomstekt økonomisk. Kulturskolen må ikke bli en skole kun for høyinntektsfamilier og for familier som kvalifiserer økonomisk til friplasser.

UKM skal videreutvikles som et samarbeidsprosjekt for kulturvirksomhetene og lokalt kulturliv der ungdom får delta og oppleve mestring innen ulike kulturgenrer og som unge arrangører.

5.5 Ungdom som ressurs

Ungdomstilbudene vil alltid måtte være i utvikling og tilpasset endringer i behov og muligheter. Tilbudene skal utvikles i så tett samarbeid med ungdom som mulig, og slik at vi både kan ivareta behovene for dem som trenger særlig tilrettelegging og sikre åpne og gode tilbud og muligheter for all ungdom med utgangspunkt i deres individuelle ressurser. Samarbeid med frivillig sektor og andre kommunale virksomheter skal bidra til helhetlige og praktiske løsninger.

5.6 Et aktivt og aktuelt bibliotek

Lier bibliotek har i tilknytning til dette følgende prioriteringer og mål for kommende år:

- Nye og bedre tilpassede lokaler på gateplan for hovedbiblioteket i Lierbyen er fortsatt en hovedprioritet, og en viktig forutsetning for videreutvikling av biblioteket som møteplass. Bedre synlighet og tilgjengelig er opplagte mål, sammen med størrelse på og utforming av lokaler som muliggjør flere aktiviteter og flere

brukergrupper samtidig uten at de forstyrrer for hverandre. Åpne, synlige lokaler på gateplan vil også gi biblioteket en tydeligere sentrumsfunksjon enn det har i dag.

- Styrking av bibliotekets mediesamling: Grunnstammen i et folkebiblioteks virksomhet har vært og er dets samling av bøker, lydbøker, språkkurs, film, aviser, tidsskrifter og andre medier. De seinere årene har også digitale medier, spesielt e-bøker, blitt en del av bibliotekets tilbud til brukerne. Lier biblioteks ressurser til utvikling av mediesamlingen har over en lengre periode, fra 2001, blitt gradvis mindre, slik at biblioteket i 2017 har nominelt 20% lavere budsjett til mediekjøp enn i 2001. Når også prisstigningen tas med, er 2017-budsjettet nesten 50 % lavere enn det var ved årtusenskiftet. Dersom biblioteket fortsatt skal løse sine primæroppgaver, bl.a. å gi tilgang til et bredt utvalg av skjønn- og faglitteratur i ulike formater og bidra til økt leseferdighet i befolkningen, må mediesamlingen prioriteres opp både økonomisk og i måten for formidles til brukernes på.

5.7 Kulturarven som ressurs

Faste tilskudd og tett samarbeid med Lier Bygdetun skal videreføres og videreutvikles. Flytting av Lars Sørums samling til bygdetunet skal vurderes nærmere. Haugstua og gjenstandene som samles inn knyttet til Thorleif Haugs liv, skal søkes sikret via organisatoriske løsninger og avtale med Skikongens venner.

«Vern gjennom bruk» - temaplanen for fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier, ligger til grunn for kommunal saksbehandling og planlegging framover, og vedtatt handlingsplan følges opp fortløpende og rapporteres på og oppdateres med nye tiltak normalt hvert andre år, dvs. for første gang etter vedtaket i 2015 i 2017, parallelt med denne strategiske planen.

5.8 Kultur som utviklingskraft

Vekst og utvikling gir nye utfordringer og nye muligheter der kultur kan bidra positivt både i planleggings- og prosessfasen, ved etablering og gjennom ordinær drift.

Et levende kulturliv, der alle innbyggere kan delta i kulturaktiviteter, og oppleve kunst og kultur av høy profesjonell kvalitet, er viktig for å styrke stedsutviklingen og regionens attraktivitet. Den tenkningen som gjelder for idretten bør også anvendes for kulturen; både elite og bredde er nødvendig for at kulturen skal ha gode vilkår. Lier kommune har mange aktive frivillige miljøer i kulturfeltet og har tradisjon for å støtte frivillig kulturliv. Fjordbyen blir den første urbane stedsutviklingen i kommunen og det er naturlig å starte fokuset på Fjordbyen med en fysisk arena hvor profesjonell kunst og frivillig kulturliv i kommunen kan møtes, et sted Liers befolkning kan møte og erfare profesjonelle kunstuttrykk, samtidig som det blir en arena hvor det lokale kulturlivet kan komme til uttrykk og få utfolde seg.

Den neste 5-års fasen, når vi skal legge overordnede planer for stedsutviklingen på Lierstranda, er en mulighet til å engasjere så mange stemmer som mulig og tenke åpent og fritt om hvordan vi kan bidra til et best mulig samfunn og bomiljø i fremtiden. I denne prosessen kan kunst og kunstnere bidra med alternative perspektiver, hjelpe oss å se vår situasjon fra nye perspektiver og ved å skape kreative møteplasser som kan engasjere et bredt spekter av befolkningen til å medvirke i prosessen. For å nå fram er det viktig å bringe kommuneplanarbeidet inn på de arenaer der folk er, men like viktig er det å legge til rette for nye arenaer som oppfordrer til dialog og samskaping og muligheter til å åpne vår horisont når vi retter blikket mot fremtiden og reflekterer over hva slags samfunn vi vil ha. En slik ny arena kan være en temporær arkitektonisk konstruksjon hvor profesjonell kunst og lokalt kulturliv kan møtes og kan sees som et pilot-

prosjekt for en ny permanent kunstarena, som skal bli en sosial møteplass og kreativt node i den nye, bærekraftige urbane Fjordbyen. Det vil være naturlig å se den temporære kunstarenaen i sammenheng med en arena for presentasjon av utviklerne sine byggeplaner og invitere til et tett samarbeide.

For å skape positiv oppmerksomhet rundt potensialene for nye utbyggingsområder, kan også ulike arrangements- og aktivitetstilbud være aktuelle både i planfasen og fram mot ferdigstillelse.

6. Oppfølgingstiltak

Strategiene skal ligge til grunn for kommunale tjenester, tilbud og utviklingsarbeid innenfor kultur, idrett og friluftsliv framover. Strategiske og prioriterte områder vil kunne følges opp innenfor de rammer som avklares i de årlige HP-behandlingene. Det kan bli aktuelt å ta en ny oppdatering/rullering av planen i 2021, men dette bør vurderes nærmere når den tid kommer.

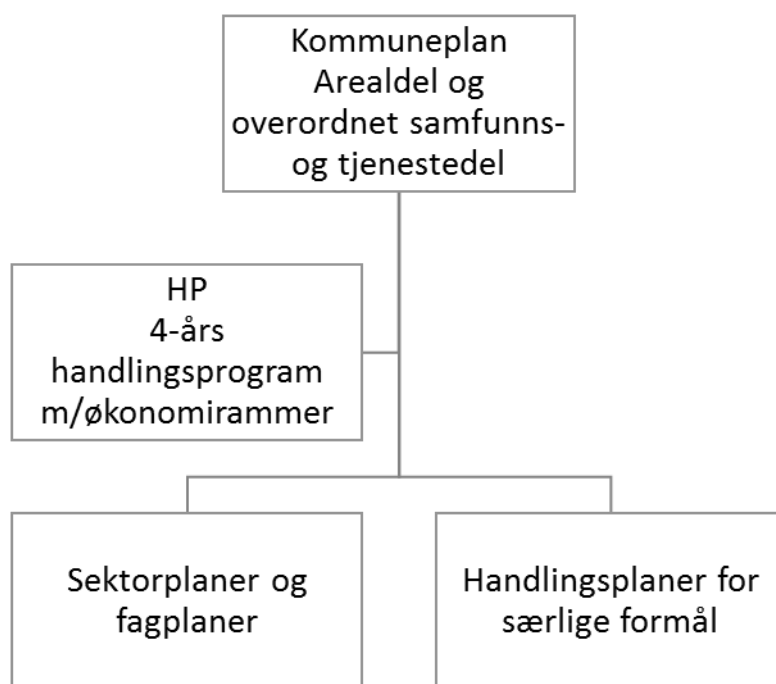
Ved behov kan utdypende tema/fagplaner og mer konkrete handlingsplaner lages som supplementer til For kropp og sjel og evt. også med utgangspunkt i sentrale føringer og krav.

Sammenfattet: Strategiene og de prioriterte områdene følges opp via handlingsprogram og tjenesteutvikling framover og rapporteres på relevant måte i årsrapporter og meldinger.

Sammenheng mellom planer

Planhierarkiet i Lier kommune

Lier kommune har mange planer og forholder seg til mange lover og sentrale føringer. Hvis vi holder oss til de lokale planene, kan følgende oversikt gi et bilde av nivåer og sammenhenger:

Visjoner og hovedmål skal henge sammen – og gjør det!

I gjeldende kommuneplan er «*Grønne Lier – for alle innbyggere*» visjonen, og det er lagt til grunn som grunntanker for kommunens arbeid å bidra til «*det gode liv for alle, natur og kultur som ressurs og langsiktig miljøutvikling.*»

Handlingsprogrammet (HP) fastsetter hovedprioriteringer, mål og ressursrammer for fireårsperioder. I handlingsprogrammet for 2018-21 er følgende foreslått som hovedprioriteringer (videreutviklet fra prioriteringene vedtatt for 2017-20):

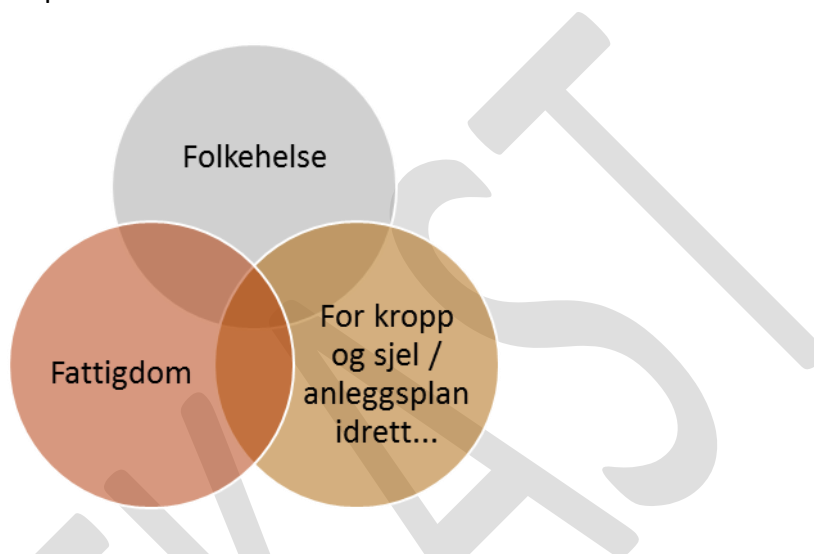
- *Lier kommune skal fremme god livsmestring og trivsel for alle innbyggerne*
- *Lier kommune skal arbeide aktivt for å nå målet om å bli en klimanøytral kommune innen 2030*
- *Lier kommune skal sikre god dialog med innbyggerne, brukere og medarbeidere gjennom bruk av smarte digitale løsninger i hele kommuneorganisasjonen*

Disse visjonene og hovedprioriteringene bygger også fag- og temaplaner og underliggende handlingsplaner på. De gir også føringer for nye grep framover.

Planer har ulike formål og vil ofte måtte overlappe noe

«For kropp og sjel» er en overordnet strategiplan for kultur, idrett og friluftsliv, med betydning først og fremst for de tre kulturvirksomhetene Lier kulturskole, Lier bibliotek og Kultur og fritid. Den kan derved anses som en sektorplan for kulturvirksomhetene.

Andre kommunale føringer som har betydning for prioriteringer innenfor kultur, idrett og friluftsliv er knyttet til folkehelse, fattigdom og integrering. Det er vanskelig å tenke seg at vi ikke vil måtte ha overlappende planer og mange grensesnitt mellom planer i en så kompleks virksomhet som en kommune er. For eksempel slik:

Det er mange grunner til at det lages planer. Først og fremst vil det være at det sees et behov for en plan. Behovene kan framkomme fordi det er lokalpolitisk ønskelig, det kan være nødvendig for å imøtekomme statlige krav eller andre grunner. Som en hovedregel vurderes da om det allerede finnes en fast eller igangsatt planprosess som naturlig kan fange opp behovet, dvs. om kommuneplanen, handlingsprogrammet eller andre faste planprosesser vil kunne benyttes for nødvendig planavklaring.

Temaplaner innenfor hovedområdet kultur, idrett og friluftsliv

Innenfor hele det strategiske planområdet som «For kropp og sjel» dekker, har det vært behov for å lage mer avgrensede planer på noen områder:

- Muligheten for å kunne søke spillemidler til idrettsanlegg og nærmiljøanlegg forutsetter at det finnes en kommunal plan der aktuelle anleggsprosjekter er prioritert etter fastsatte kriterier og prosedyrer. Derfor må kommunen ha en slik plan, noe Lier også har hatt i årevis. De siste årene har denne planen hatt et utvidet fokus, og omfattet både anleggsplaner og folkehelse- og aktivitetsmål. For kommende periode vil vi lage en ren anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet som vil ha sin strategiske forankring i «For kropp og sjel».
- Lier kommune så i 2007 behov for å lage en egen temaplan for bruk og vern av fysiske kulturminner og kulturmiljøer. Denne ble etter omfattende og tidkrevende registreringsarbeider vedtatt i 2015. Planen var politisk bestilt. Denne er å anse som en utdypende fagplan ifht. både kommuneplanen og «For kropp og sjel».
- I 2017 ble Liers frivillighetspolitikk vedtatt. Denne fastsetter kommunens strategi, samspill og samskaping med frivilligheten i Lier. Dette var en politisk bestilt sak som er utdypende ifht. både kommuneplanen og «For kropp og sjel».
- Rammeplan for kulturskolen er vedtatt på nasjonalt nivå, og den lokale behandlingen som skjedde våren 2016, sikrer lokal forankring.
- Det finnes flere andre, mindre planer og vedtaksbaserte tiltaksprioriteringer på kulturområdet, bl.a. plan for den kulturelle skolesekken i Lier, rutinefestet sikring av integrert kunstnerisk utsmykking av kommunale bygg ved nybygg ved avsetning av 1% av entreprisekost, drift av Lier kulturscene, etablering av BUA Lier osv. Noen av disse er framlagt som egne plansaker. Mange (de fleste) er knyttet til bestillinger i HP eller i enkeltsaker ellers.

Planer - når vi trenger det

Det er handling og praktiske resultater som er det viktigste for oss, så hvis det ikke er nødvendig med en vedtatt plan for å kunne sikre riktige prioriteringer, så bør kanskje heller ikke en slik plan lages. Det vil uansett være virksomhetenes ressurser og mulige samarbeidspartnere som er avgjørende for realisering. Derfor er de årlige HP-prosessene viktige stoppesteder for løpende prioriteringer både mht. planfastsatte mål og prosjekter og andre tiltak.

Foreløpig utdrag fra kommende sak:

Opprinnelig vedtak og hva som har skjedd siden 2013

I vedtaket til For kropp og sjel fra 2013 står følgende:

1. *Forslaget for kropp og sjel og styringsgruppas forslag til mål – tiltaksprioriteringer legges til grunn for politikkutforming og videre drøftinger og prioriteringer i handlingsprogram fremover.*
2. *Det kulturpolitiske grunnlaget/ strategi for kulturpolitikk skal være følgende:*
 - *Kulturpolitikken skal bidra til trivsel, tilhørighet, personlig utvikling, rekreasjon og identitet. Bredde i tilbudet er viktig, det skal finnes noe for alle. Kulturtilbudene skal sikres gjennom kommunale initiativ og tiltak, og gjennom tett samarbeid med frivillige, organisasjoner og næringsliv.*
 - *Kulturprioriteringer skal ha fokus på barn og unge og på kulturarven. Det skal legges vekt på det lokale perspektivet og viktige hverdagstilbud og aktiviteter der folk bor, først og fremst for barn og de minst mobile blant oss. Arenaer for allsidig aktivitet skal prioriteres i tilknytning til skolene som hovedarena. Sentraliserte tilbud skal etableres når det ikke er aktuelt med lokale løsninger.*
 - *Visjonen Grønne Lier skal i kultursammenheng bl.a. kjennes ved allsidig tilrettelegging for friluftsliv og drift av grøntområder, og ved arrangementer og kulturopplevelser ute i grønne Lier.*
 - *Gode og allsidige kultur- og idrettstilbud er viktige forutsetninger for god folkehelse og prioriteres også med dette som grunnlag. Kulturpolitikken skal ha fokus på og tilrettelegges spesielt for utsatte grupper.*
3. *Dagens tjenester videreføres og videreutvikles innenfor eksisterende rammer.*

Fra 2014 skal også følgende prioriteres:

 - *Faste samarbeidsmøter mellom folkevalgte, administrasjon og frivillig sektor, der bl.a. evaluering av siste års prioriteringer, ny status og nye utfordringer og forslag til nye prioriteringer og tiltak kan drøftes.*
 - *Gjennomgang og vurdering av anleggssituasjonen (arenaer, tilstand og bruk) for idrett og friluftsliv i samarbeid mellom organisasjonene og kommunen.*
4. *Den økonomiske ambisjonen: Lier skal ligge på KOSTRA-nivå i ressursinnsats i forbindelse med kultur og idrett ved utgangen av 12-årsperioden.*
5. *Prioriterte områder for videre satsing avklares gjennom egne saker eller i handlings programmet 1:*
 - *Videre satsing på kulturskolen, med hovedvekt på å gi tilbud til «alle». (Her ble det bl.a. nevnt mulige friplasser som bidrag til å sikre alle mulighet til å delta, subsidiert musikktilbud til Liunggjengen, reduserte ventelister mm.)*

¹ I parentes er satt inn mer utfyllende om hva som er bl.a. nevnt om de ulike vedtakspunktene i dokumentet ellers

- Sikre et tidsmessig bibliotektilbud, bl.a. med hovedbibliotek på gateplan. (Utvikling av bibliotekets aktiviteter og møteplassfunksjon og ubetjent åpningstid/alternative tilganger til tjenesten ble også trukket fram.)
- Videreutvikle Lier som friluftslivskommune gjennom økt standard og ved å gjøre friluftsområder og aktiviteter tilgjengelige for alle, med særlig fokus på barn og unge. (Videreutvikling av Eiksetra og oppgradering av flere friområder ble spesielt nevnt, samt turvei langs kysten og flere aktivitetstilbud som motiverer til friluftsliv.)
- Sikre gode og allsidige aktivitetsanlegg og tilbud for idrett og fysisk aktivitet i tråd med vedtatt kommunal plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. (Økte kommunale tilskuddsrammer for anleggs-utvikling og aktiviteter for barn og unge, og mulighet for interkommunale prosjekter ble særlig nevnt.)
- Sikre flere gode kulturarenaer for ulike formål og med vekt på anlegg som vil brukes av mange, bl.a. drift av ny kultursal ved Hegg skole og opprusting av Hegg gamle skole. (Driftsrammer, ansattkompetanse og -kapasitet knyttet til kulturscenen ble særlig nevnt, utvikling og rehabilitering av Hegg gamle skole som anlegg og via aktiviteter ble trukket fram. I tillegg ble det forutsatt at kommunen fortsatt skulle ha økonomisk mulighet for å forbedre andre lokaler brukt til kulturformål ved enkle tekniske tiltak.)
- Samarbeid mellom kommunen og frivillige med mål om gode aktiviteter for alle bl.a. ifht. skole/SFO og folkehelse. (Samarbeid ifht. inkludering og deltakelse for flere og mål om redusert frafall og redusert deltakelse i ungdomsårene ble særlig nevnt.)
- Videreutvikle og bidra til solid drift av Lier Bygdetun som kommunens levende tusenårssted og kompetansesenter for kulturminner og lokalhistorie. (Aktiv formidling med vekt på barn og unge ble trukket fram som viktig. Nivå og organisering av kommunens ambisjoner framover skulle vurderes, samt evt. samlokalisering/flytting av Lars Sørums samling til bygdetunet.)

Oppfølging

Vedtaket punkt 1 tydeliggjør behovet for å gjøre **de nødvendige økonomiske prioriteringene** knyttet til mål og utvikling i handlingsprogrammene. Dette er fulgt opp gjennom alle år siden, jfr. statuslisten under.

Vedtaket punkt 2 utgjør **det strategiske grunnlaget** for all kommunal virksomhet innen området, og benyttes som føringer i det daglige arbeidet. Dagens tjenester er videreført og videreutvikles med dette som utgangspunkt, og styrket innsats har kommet som resultat av omprioriteringer innenfor ressursrammer, øremerkede tilleggsressurser og økt samarbeid med foreningslivet.

Strategiene i For kropp og sjel henger godt sammen med de overordnede kommunale visjonene og hovedprioriteringene, og følger også opp folkehelseutfordringer og mål, fattigdomsutfordringene, inkluderings- og deltakelsesmålsettinger mm.

Disse strategiene er seinere fulgt opp og konkretisert ytterligere i flere delplaner, bl.a. i kommunal plan/anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, i frivillighetspolitikken og i Vern gjennom bruk - temaplan for fysiske kulturminner og kulturmiljøer.

Vedtaket punkt 3: **Faste samarbeidsmøter** mellom folkevalgte, administrasjon og frivillig sektor har vært gjennomført fra og med høsten 2014 med en oppfølgingsrapport i forkant av handlingsprogram-behandlingen. Rapporten skal omfatte siste års tiltak, ny status og forslag til prioriteringer for kommende år. I tillegg kan det gjennomføres særmøter etter fellesrådenes ønsker eller i tilknytning til enkeltsaker. Arbeidet med frivillighetspolitikken ble gjennomført via drøftinger i en arbeidsgruppe som besto av representanter fra frivilligheten, folkevalgte fra GBK-utvalget og administrasjonen. Arbeidet med ny kommunal plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet har vært gjennomført som en planprosess etter PBL med tett medvirkning fra idretten og friluftslivet, og med representanter fra GBK-utvalget involvert. Den nære kontakten med frivilligheten er forutsatt allerede i kulturstrategien i pkt 2. I forbindelse med frivillighetspolitikken som ble vedtatt i mars 2017 er dette samarbeidet ytterligere sikret.

Mht. gjennomgang og vurdering av **anleggssituasjonen for idrett og friluftsliv** har vi siden 2013 både gjennomført en anleggsregistrering for de kommunale utendørsanleggene våre og vi har en god oversikt over hvilke idretts- og friluftsanlegg vi har i kommunen, status på disse og hvordan disse brukes. Vi gjennomfører nå en bredere kartlegging av friluftsområdene i kommunen som grunnlag bl.a. for ny kommuneplan.

Vedtaket punkt 4: Lier ligger nå **nærmere KOSTRA-snittet mht. ressursbruk** til kultursektoren samlet sett, etter at også den gratis eller subsidierte leien for foreningsbruk av kommunale bygg og anlegg ble beregnet og lagt inn i KOSTRA-tallene. Dette utgjør etter siste beregninger drøyt kr 7 mill, og påvirker selvsagt tallene i stor grad. I tillegg har kulturbudsjettene blitt styrket reelt sett siden 2012/13, bl.a. ved drift av Lier kulturscene, nye idrettsbygg og økninger innenfor tjenester til barn og unge. Fortsatt ligger vi langt under andre kommuner i kulturinvesteringer hvert år.

Statistikkene forholder seg til tall fra regnskap og andre rapporter. Vedtaket til For Kropp og sjel punkt 4 fastsetter som mål at Lier kommune innen 2025 skal være på KOSTRA-nivå i ressursinnsats på kulturfeltet. Dette målet er litt upresist siden det er mange måltall og sammenligningsgrupper å velge mellom. KOSTRA-tallene gir i utgangspunktet heller ingen vurdering av brukertilfredshet, kvalitet eller lokalpolitiske prioriteringer.

Vedtaket punkt 5: Siden 2013 har bl.a. følgende endringer og utvikling skjedd:

- Vi har våren 2016 fått vedtak om innføring av rammeplan for **kulturskolen**. Det er gitt mulighet for noen gratisplasser for barn/unge som trenger det. Kulturskolen gir tilbud til flere barn og unge, selv om det fortsatt er ventelister.
- Vi overtok deler av driften (den musikalske opplæringen) av Liunggjengen fra høsten 2017, og knyttet dette til Lier musikkverksted/Kultur og fritid. Tilleggsressurser ble bevilget i HP 2017-20.
- Vi har utviklet driften ved **Lier bibliotek** som en bredere møteplass med mer allsidige aktiviteter. Bok i butikk er etablert i Sylling. Ubetjent åpningstid er under etablering. Mulige alternative lokaliseringer er vurdert, men hovedbiblioteket ligger fortsatt ikke på gateplan.
- **Friluftslivssatsingen:** Vi ble Årets friluftslivskommune i 2015, og er regjerende friluftslivskommune til evt. ny pris deles ut. Nytt Friluftslivets år planlegges i 2025. Vi har de siste årene skiltet og merket en rekke turstier i samarbeid med friluftsforslagene som del av det nasjonale turskiltprosjektet. Vi har regulert Eiksetra-området og startet oppgraderinger her og har opprustet flere friområder. Det er innført et tilskudd på kr 200.000 til aktivitetsdrift på Eiksetra fra 2017 for å sikre økt aktivitet for skoler, foreninger og allmenheten her. Aktivitetstilbudene for skolene blir del av prosjekt Sunne Aktive Liunger (SAL). Vi

har nå tre turtellere utplassert for å registrere bruken av våre turområder, og tellingene kan også følges av publikum på www.lieropplevelser.no som ble etablert i 2014.

Vi har etablert BUA Lier med gratis utlån av friluftslivs- og sportsutstyr og med tilhørende åpne aktiviteter og samarbeid bl.a. med idrettslag m.fl. på bakgrunn av økte bevilgninger fra kommunestyret med oppstart 18. desember 2016. Fram til midten av september hadde vi ca 500 registrerte lånere og til sammen 2000 utlån. Vi har nå Åpen hall på fire skoler i tillegg til minst månedlige åpne aktivitetsdager for barn og unge. Alle tilbudene er gratis, og bidrar derved til lav terskel og målsetting om at alle skal kunne delta.

Det har vært jobbet med å sikre sammenhengende turvei langs kysten, men dette er tidkrevende og må mange steder sikres gjennom planprosesser som går over mange år, bl.a. for Gullaughalvøya og Fjordbyen. Andre steder er det grunneieravklaringer som tar tid.

- **Gode og allsidige aktivitetsanlegg for idrett og fysisk aktivitet:** Vi har fått to nye haller (Heiahallen 2014 og Heggshallen 2015), Reistad Arena er oppgradert og flere nye og oppgraderte uteanlegg for idrett, lek og friluftsliv i hht. gjeldende kommunal plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er realisert, bl.a. skøytebane og pumptrackbane på Tranby, ny kunstgressbane ved Hennummarka, Tufteparken egentreningsanlegg ved Hegg gamle skole, utvidet lysløype ved Martinsløkka mm.

Vi har en langt bedre oversikt og vurdering av anleggssituasjonen for idrett og friluftsliv enn i 2013, bl.a. også gjennom vårt kommunale anleggsregister for uteanlegg. Og vi legger nå fram ny Anleggsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet for 2018-21.

- **Utvikling av gode kulturarenaer:** Vi har fått Lier kulturscene i drift fra høsten 2015 med bemanning og kommunale driftsrammer som har gitt et stort løft for kulturtilbudet i Lier og nye muligheter og tilbud til liungene. Vi har lagt vekt på mye aktivitet og solid drift i tillegg til mål om allsidig bruk, bredt program og med lokalt kulturliv som viktig målgruppe. Dette har gitt et godt grunnlag for videre drift og utvikling.

Vi har rustet opp Hegg gamle skole bygningsmessig – utvendig både med nytt tak, større synlighet ved lyssetting av hovedbygningen og en fargerik vegg på annekset, og innvendig med opprusting av toaletter og trappeløp, innredning av bruksrom og utstyrskjøp. Vi har også utviklet tilbudet på Hegg gamle skole videre med økte ressurser og mer samarbeid og deltakelse fra ungdom og med andre aktører.

- **Samarbeid med frivilligheten:** Vi har vinteren 2017 vedtatt en frivillighetspolitisk plattform og styrket samhandlingen med foreningslivet, bl.a. med faste dialogmøter hver høst og ellers etter behov, med aktiv medvirkning i planprosesser, med oppdatert avtale med Lier idrettsråd og flere nye samarbeidsavtaler knyttet til aktiviteter (bl.a. BUA åpen hall og ulike aktivitetsdager). Samarbeidet mellom idretten og skole/SFO er foreløpig lite utviklet.

Lier kommune har de siste to årene fått finansiert flere prosjekter via statlige tilskudd til tiltak rettet mot barnefattigdom med målsetting om å utvikle gode modeller for samarbeid mellom kommunale tjenester og det frivillige og å sikre flere barn og unge mulighet for å delta i ulike aktiviteter. Kultur og fritid er fra høsten 2016 aktive bidragsytere inn i Ungdomshjelpa, har avsatt øremerkede kommunale tilskuddsrammer og søkt statlige fattigdomsmidler og andre utviklingsmidler, og kan derved sikre at alle skal kunne delta og være med på aktiviteter selv om det finnes økonomiske eller helsemessige utfordringer. Vi jobber

fortsatt med å utvikle tilbudene og få flere med, der BUA-tilbudene også bidrar inn.

- Tilskuddet til **Lier Bygdetun** ble redusert fra 2015. Egenfinansiering via bl.a. inngangspenger til Eplefestivalen, der kommunen er en aktiv medarrangør, har delvis kompensert for dette. Samarbeidet med bygdetunet omfatter også faste undervisningstilbud for skolene og ferietilbudet Tidsreisen. Vi har ikke foreløpig jobbet videre med muligheter for å flytte Lars Sørums samlinger til bygdetunet.

Innenfor kulturarv-området nevnes ellers: Vi har i 2015 fått vedtatt en temaplan for bruk og vern av fysiske kulturminner og kulturmiljøer med egen handlingsplan, og oppfølgingen er i god gang. Det er funnet et stort helleristningsfelt i Lier som nå utredes for bedre sikring og tilgjengeliggjøring. Det er satt av noe økte rammer til kulturvernprosjekter og St.Hallvardmarkeringer.

Dette er ikke en uttømmende liste, men gir et inntrykk av hva som har skjedd særlig innenfor de områdene som ble prioritert i For kropp og sjel i 2013, i tillegg til løpende drift og tjenesteutvikling ellers.

Mange av de mål og prioriteringer som ble satt i 2013 er derved realisert eller igangsatt etter oppfølgingssaker og tydelige ressursprioriteringer i handlingsprogram og via eksterne tilskudd. Endringene gjør det naturlig med nye mål og utviklingsprioriteringer for kommende år, i tillegg til å sikre videre drift på igangsatte satsinger.